

Отримано: 2 березня 2018 р.

Прорецензовано: 6 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 12 березня 2018 р.

e-mail: evguenia.komirna@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/1-199-202

Комірна Є. В. Фоностилїстичні особливості роману Ж. Годбу «Привіт, Галарно!». Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 1, березень. С. 199–202.

УДК: 811.133.1'34

Комірна Євгенія Віталіївна,
Київський національний лінгвістичний університет

ФОНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ Ж. ГОДБУ «ПРИВІТ, ГАЛАРНО!»

Статтю присвячено аналізу лінгвістичних особливостей передачі образу і місця у суспільстві героя-письменника в умовах соціально-політичних змін у Квебеці у 60-і роки XX століття у романі Жака Годбу «Привіт, Галарно!», впливу соціально-політичного життя на вживання лінгвістичних засобів, варіювання французької мови у Квебеці, вживання англіцизмів; лексичних, граматичних та стилістичних особливостей квебекського варіанту французької мови у даному романі, які слугують засобом кодування фоностилїстичних особливостей французької мови персонажів роману.

Ключові слова: фоностилїстична модель, фоностилїстичне кодування тексту, функції фоностилїстичної моделі, варіативність французької мови у Квебеці.

Комірна Євгенія Віталіївна,
Київський національний лінгвістичний університет, г. Київ

ФОНОСТИЛІСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РОМАНА Ж. ГОДБУ «ПРИВЕТ, ГАЛАРНО!»

Статья посвящена анализу лингвистических особенностей передачи образа и места в обществе героя-писателя в условиях социально-политических изменений в Квебеке в 60-х годах XX века в романе Жака Годбу «Привет, Галарно!», влияния социально-политической жизни на употребление лингвистических средств, вариативности французского языка в Квебеке, употребления англицизмов; лексических, грамматических и стилистических особенностей квебекского варианта французского языка в данном романе, которые служат средством кодирования фоностилїстических особенностей французского языка персонажей романа.

Ключевые слова: фоностилїстическая модель, фоностилїстическое кодирование текста, функции фоностилїстической модели, вариативность французского языка в Квебеке.

Комірна Євгенія,
Kyiv National Linguistic University, Kiev

PHONOSTYLISTIC FEATURES OF THE NOVEL “HAIL GALARNEAU!” BY JACQUES GODBOUT

The article has been devoted to the analysis of the linguistic features of the image and place transfer in the society of the hero-writer in the conditions of socio-political changes in Québec in the 60s of the XX century in the novel “Hail Galarneau!” by Jacques Godbout, the influence of socio-political life on the use of linguistic means, peculiar properties of the variability of the French language in Quebec, the use of anglicisms; lexical, grammatical and stylistic features of the Quebec version of the French language in this novel. The phonostylistic coding of the text is expressed by certain linguistic means and creates the portrait of the main hero: favorite words of the hero, quebec variants of the French language, anglicisms; the text tropes and syntax means (complex syntactic constructions with different types of connection in the thoughts of the hero, and in conversation with other heroes – brevity, transmitted in short phrases, specific to the spoken french); the morphology, invented a new word (vécrire); the phonetic features (almost every page of the novel abounds in expressive sonorities and rhythmic groups with two to six syllables); with the help of ideographic means (vécrire, DOMINER); by the text itself (topics related to everyday life and those related to the writer’s influence on life).

Key words: phonostylistic model, phonostylistic coding of the text, functions of the phonostylistic model, variability of the French language in Quebec.

Мета статті полягає у дослідженні лінгвістичних особливостей передачі образу і місця у суспільстві героя-письменника в умовах соціально-політичних змін у Квебеку у 60-і роки XX століття, впливу соціально-політичного життя на вживання лінгвістичних засобів, особливостей варіювання французької мови у Квебеку, доцільності вживання англіцизмів; лексичних, граматичних та стилістичних особливостей квебекського варіанту французької мови у романі Жака Годбу «Привіт, Галарно!», які слугують засобом кодування фоностилїстичних особливостей французької мови персонажів роману.

Перш ніж перейти до аналізу лінгвістичних особливостей роману необхідно з’ясувати історичні та соціально-політичні умови Квебеку 60-х років, а також особисті обставини життя, які побудили автора до його написання. Невеликий за обсягом роман Жака Годбу «Привіт, Галарно!», опублікований 50 років назад, мав великий емоційний вплив на молоде покоління, яке вступало в життя у середині 60-х років. «Привіт, Галарно!» – третій роман Жака Годбу після публікації його першого роману «Акваріум» (L’Aquarium, 1962) та другого «Ніж на столі» (Le Couteau sur la table, 1965), який виходить у видавництві *Seuil* у 1967 році у вирії подій Тихої революції (Quiet Revolution [5]), коли сам автор роману брав активну участь у соціально-політичному житті Квебеку. Аналізуючи особливості мови центрального персонажу роману, 25-річного продавця хот-догів, своєрідного філософа у пошуках своєї особистості, неможливо не враховувати зміни соціально-політичного життя, історичну промову Шарля де Голля, яку він виголосив з балкону монреальської мерії і яка призвела до бурхливого виплеску національної свідомості франкомовних квебекців. Франсуа Галарно є прототипом Моріса Надо, якому і присвячено роман. [2] Одного разу Жак Годбу знімав документальний фільм у монреальському передмісті Сен-Анрі, де він зіткнувся із спротивом місцевих торговців, які були проти зображення на екрані їхнього кварталу у неприглядному виді. Серед молоді цього кварталу знайшовся Моріс Надо, який виступив на захист фільму. Режисер, рафінований інтелігент

з університетським дипломом, і робітник, простий хлопець з неповною середньою освітою, потоваришували. Так, Моріс Надо надихнув Жака Годбу на створення персонажу Франсуа Галарно. Та й, урешті решт, і сам автор у 16 років продавав хот-доги у ресторані ораторію Святого Йосипа. За словами автора, це саме там він втратив віру, де релігія комерційно експлуатувала довірою віруючих. [2]

За Міхаелем Ріффатером, (Michael Riffaterre), повідомлення (le message) не має стилістичної функції саме по собі. Згідно з функціональною фоностилістичною моделлю М. Ріффатера, повідомлення – це результат функцій, з одного боку прив'язаних до того, хто повідомляє, відправника, (sujet énonciateur), а з іншого, пов'язані із впливом на того, хто його сприймає, рецептором (récepteur). За М. Ріффатером, це визначення притаманне будь-якій інформації, яка передається. [3] Натомість, П. Р. Леон вважає, що ідентифікаційні функції які пов'язані із впливом на рецептора, характеризують відправника, головним чином, несвідомо для того. Такі функції поділяються на дві категорії: 1) семіотичні ознаки (indices sémiotiques), пов'язані з фізіологічним та фізичним характером, вказують на емоції та характер (dénotant les émotions et le caractère); 2) лінгвістичні ознаки (indices linguistiques), які характеризують належність (connotant l'appartenance) того, хто говорить, до певного діалекту або соціолекту [1, с. 21]

Отже, за такою моделлю фоностилістичного аналізу, головний герой, від імені якого написаний роман, стає відправником (sujet énonciateur), а читач, – рецептором інформації (récepteur). Для аналізу факторів, які характеризують емоції та характер головного героя, необхідно визначити місце героя у контексті роману. “Привіт, Галарно!” – це сімейна історія: Франсуа Галарно, невдаха, який покинув навчання, має брата Артура, який навчається у семінарії, та брата Жака, письменника, який уводить у свого брата Франсуа жінку, Марізу. Франсуа – письменник із певним кругозором мілкого комерсанта. Його брат Жак – професійний письменник, але Франсуа вважає саме себе справжнім письменником, і він на те має рацію. Він спостерігає життя, яке протікає безпосередньо біля нього, на відстані носу клієнта, яким той утискається у віконце. Роман написаний від першої особи, і його герой висловлює з першої фрази своє ставлення до оточуючого його світу: “Ce n'est vraiment pas l'après-midi pour essayer d'écrire un livre, je vous le jure, je veux dire: ce n'est pas facile de se concentrer avec la tralée de clients qui, les uns derrière les autres, se pointent le nez au guichet.” У романі поєднуються риси критичного реалізму із сюрреалістичними образами, які виникають у потоці мислення героя, зустрічаються рекламні тексти з пародією на них. Деякі образи роману, пов'язані з головним героєм, можна асоціювати з особливостями образу життя квебекського народу, із шляхами становлення квебекського народу. Той факт, що батько героя помер, може свідчити про соціальну відірваність народу Квебеку від Франції, необхідність ствердитись як окремий незалежний народ, так само, як і сам персонаж, має стверджуватись як чоловік і особистість, не маючи прикладу батька. Натомість, у героя є дід, існування якого наводить на думку про існування далеких зв'язків із Францією. Два брати героя символізують основи життя Квебеку тієї епохи: Артур, який належить до клерикалів, символізує роль католицької церкви, яка, протягом століть, відігравала важливу роль у квебекському суспільстві. Жак, прагнучи стати письменником, поїхав до Франції. Його образ можна порівняти з Квебеком 60-х років, народ якого шукав своєї ідентичності, звертаючись до свого давнього коріння: “C'était la première fois que para que l'on sépare les vampires: Arthur au séminaire de Saint-Thérèse, Jacques en France, François à Montréal” [7, с. 14]. Іронія відчувається навіть у вживанні слова *vampires* замість *fiils*, відображуючи, таким чином, брак коштів у батька, який на той час ще був живий. Автор часто іронізує, зображуючи головного героя справжнім провінціалом, вкладаючи в уста героя, роздуми щодо планів у Парижі, які досить примарні: “Bien sûr, on ne pouvait tous aller en Europe d'un seul coup.... La France, j'y serais bien allé, pour être avec Jacques, pour voir les Champs-Élysées” [7, с. 14]. Прізвище героя *Galarneau* перекладається з бретонської *sonne* та позначає родинний зв'язок із землею пращурів, звідки ті потрапили до Квебеку: “– Salut Galarneau! Bonjour Soleil! – C'est para qui disait ça en se levant le matin. Il disait: “notre père à tous, c'est le soleil, il s'appelle Galarneau lui aussi, comme nous” [7, с. 57].

Ключом до розуміння особистості Франсуа Галарно може слугувати його асоціація самого себе із синьою вороною (caille bleue), свого брата Жака із шпаком (étourneau), а Марізу – із шиголем (chardonneret). Синя ворона символізує невибагливість у харчуванні, життєдайність, бажання до свободи, але також хитрість. У головному герої, звісно, присутні всі ці ознаки через бажання ствердитись як письменник. Фраза “je veux dire”, яку Франсуа часто повторює може слугувати зв'язком між повідомленнями, що може означати тобто (с'єст-à-дїре), але, водночас, і прямо впливати на читача, виконувати конативну функцію за Романом Якобсоном [1, с. 19], а також, виконувати експресивну функцію, викриваючи авторитарний характер героя: “Ce n'est vraiment pas l'après-midi pour essayer d'écrire un livre, je vous le jure, je veux dire: ce n'est pas facile de se concentrer avec la tralée de clients qui, les uns derrière les autres, se pointent le nez au guichet” [7, с. 13].

Водночас, не випадково автор розташував точку продажу хот-догів героя на кордоні між Квебеком і Онтаріо, де починається роман, де Франсуа відчуває відповідальність бути першим уродженцем (je dois être leur premier Québécois, leur premier native) гарної провінції (la belle province), якого зустрічають американські туристи, де ті мають відчути різницю, гостинність (la différence, l'hospitalité) і де він, власне, уособлює ставлення квебекців до американців, насміхаючись над їхнім намаганням практикувати, вивчену в школі, французьку мову: “Il y en a même – c'est touchant en sacrement ! – qui s'essaient à me parler français. Je les laisse se ridiculiser, je ne les encourage pas, je ne les décourage pas non plus” [7, с. 13]. І далі продовжує, пояснюючи своє небажання продовжувати освіту, іронізує над якістю освіти у Квебеку, характеризуючи ту нищівним сарказмом: “C'est toujours bon de vérifier si l'instruction que l'on a reçue peut être utilisable. Pour ma part, celle que j'ai subie ne valait même pas le déplacement à bicyclette. Je l'ai vérifié en cherchant du travail, en regardant autour de moi, en tentant d'être heureux. Ce n'était pas une question d'intelligence. Je veux dire, je pense que ce n'était pas vraiment une question d'intelligence. Si j'ai abandonné les études, c'est qu'elles ne me disaient plus rien” [7, с. 13-14]. Він порівнює навчання з церковними статуями: “... elles étaient comme des statues dans une chapelle: le regard fixe, de la poussière sur les épaules, indifférentes à l'écho de mes toussotements discrets. Les livres étaient vides, le tableau noir était gris, ma tête était vide, comme une bouteille de ketchup après trois jours de comptoir. Ce n'était pas mon intelligence qui s'en allait: c'était l'ennui qui venait, s'allongeait, prenait toute la place, comme un gaz réchauffé dans une cornue en laboratoire” [7, с. 14]. І, урешті решт, признається у своїй безпорадності, пояснюючи такий стан відсутністю своїх братів: “Mais sans Jacques ni Arthur, je ne savais que faire” [7, с. 14].

Герой визнає свою самотність у сім'ї, повторюючи слово *seul* (“... mais j'étais seul dans notre chambre, seul dans la rue, seul au restaurant, seul au cinéma”, відчуженість у стосунках з братами (“... nous ne nous étions jamais fait d'amis”); у розмові з другом батька (“... ça ne peut pas durer, je suis seul à mort”); у невдалому подружньому житті (“Mon roman d'amour s'était effoigné comme un pudding anglais sur un patio de briques, comme un jello qui n'aurait pas pris.” [7, с. 100]); сам собі зізнається про фіаско у відносинах з Марізою, яка йде від нього до Жака (“... fini les illusions, tu deviens sérieux, rentre dormir, on en parlera demain, demain” [7, с. 100]).

Починаючи з першої сторінки, де ми знайомимось з героєм біля його пункту продажу хот-догів на кордоні із США (“ce n'est vraiment pas l'après-midi pour essayer d'écrire un livre...”), крізь увесь роман, до останньої сторінки, Франсуа пише свою книгу у вигляді зошитів, в яких він має бажання не тільки випорожнитися (“Depuis longtemps, je devais en avoir besoin, pour me vider, j'étais trop plein...” [7, с. 26]), але й довести, що він – не гірший за свого брата Жака, який навчається у Франції: “Mon frère Jacques – cinq pieds, dix pouces, cent quatre-vingts livres, de trois ans mon aîné... m'a parlé lui aussi d'un livre, publié à Paris, France” [7, с. 27]; він не приховує певні амбіції письменника, навіть якщо він – не лікар, а продавець гамбургерів. Він із сарказмом надає рецепт написання книг лікарями, використовуючи кулінарну лексику, доводячи тим, що і у нього може вийти не гірше, а, може, навіть, і краще. Міркуючи над перевагами його досвіду, порівняно з досвідом лікарів, для написання книг, він ототожнює вплив матеріальної та духовної їжі на здоров'я людини: “Il y a des tas de médecins qui écoutent leurs patients patiemment, puis ils arrangent ça avec du sel, de la chapelure et de l'imagination. Ça vous prend aux tripes comme un ragoût trop gras, des gens qui souffrent ça ne peut rien cacher au praticien alors que, moi, les contacts avec les clients, c'est plutôt: Salut, Galarneau ! Donne-moi donc un hamburger avec des oignons crus puis de la relish verte...” [7, с. 28] З іронією герой повідомляє нам, що його подруга Маріза припускає, щоб вона теж здатна була б написати книгу, якщо мала таку освіту, як і він. Для нього, це просто бажання жінки стати своєрідною “la Georges Sand de Musset, la Simone de Beauvoir d'un Jean-Paul Sartre”, що в його устах звучить досить зневажливо. Але ж, зразу і пояснює, що писати для нього – це своєрідний прихисток (“Je veux dire, mon stand, c'est un refuge; j'y suis, j'y reste. Ils m'ont instruit ? Très bien, mais qu'ils me sacrent patience, j'aime la vie simple et l'odeur des frites” [7, с. 29]), що він пише книгу не для продажу у Голівуд (“Pourquoi faire un livre ? Pour le vendre à Hollywood? Stie” [7, с. 29]), що, навіть, кіно має поганий вплив на життя (“Je me retourne vers la porte pour partir et j'arrive face à face avec trois gangsters de cinéma qui voulaient la recette de la journée” [7, с. 29]).

Реалістичні події життя чергуються з мріями, фантазіями Франсуа, крізь які він знов повертається думками до головної справи свого життя, а саме – написання книги: “Est-ce qu'un jour, quelqu'un va me dire: Galarneau, c'était comment dans mon temps? Dans mon temps!... Dans mon temps, dans mon Amérique à moi, pour être heureux, il fallait être riche, très riche, ou instruit, très instruit, ou crever des bulles, des rêves, des si. On pouvait écrire des livres aussi.” [7, с. 43] У даному тексті можна відчувати певну поетичну рифму, що нагадує читачу спроби Франсуа писати вірші: “... elle savait que j'écris depuis longtemps des poèmes, en cachette...” [7, с. 29] У романі читач не зразу зверне увагу на велику літеру, яка позначає розділ. Трохи згодом, стає відомо, що великі літери складають AU ROI DU HOT-DOG (король хот-догів). Ця назва повторюється повністю двічі і втретє закінчується на літері U. Це нагадує людичну функцію комунікації автора, який через свого героя передає певну гру з читачем, вживаючи слово *roi* як метафору та *hot-dog* як синекдоху.

Окрім основного персонажа, який мріє стати письменником, автор зображує Жака, брата Франсуа, який вже став відомим сценаристом на радіо Канади (“il fait des textes pour Radio-Canada...” [7, с. 56]) під псевдонімом, але мріє стати серйозним письменником (“C'est qu'il veut faire des livres sérieux un jour...” [7, с. 56]) Але, відбутися серйозним письменником, на думку Франсуа, Жак зможе за умови припинення гнатися за грошима та міняти машину кожної весни (“si jamais il arrête de faire de l'argent comme il en fait et de changer d'auto tous les printemps” [7, с. 56]). І в цих міркуваннях Франсуа постає вже не замріяним диваком, невдахою, який не знає, як йому жити, а досить розважливою людиною. Досить стримано, Франсуа сприймає поради своєї подруги Марізи і свого брата Жака, професійного письменника, які, здається, вирішують за нього, про що тому писати: “Imite qui tu veux, si t'es génial ça ne paraîtra pas, mais autrement, copie-toi toi-même. C'est une bonne idée ce livre, mais fais à ton idée, tu es d'accord, Marise ? Marise et Jacques ont discuté à ce propos, elle soutenait qu'il faut d'abord pour savoir comment faire ensuite” [7, с. 55]. Але, згодом, стає зрозуміло, що Франсуа все ж таки прислухається до порад вже досвідченого брата, коли каже Марізі, що закінчує перший зошит, а Жак йому порадив написати два. Так саме, і роман складається з двох частин-зошитів.

Крізь образ Франсуа проглядає образ самого письменника, який передає свої думки щодо проблем, які постають перед новим поколінням, щодо життя пересіченої молоді людини, щодо ставлення до проблем суспільства, які зовсім не застаріли і п'ятдесят років по тому, щодо місця письменника у суспільстві. Щодо мови головного персонажу, вона відрізняється великою кількістю англіцизмів, що свідчить про великий вплив англоканадців на всі сторони життя франкомовного населення Канади того часу. Майже всі англіцизми виділяються у тексті шрифтом під нахилом, втім як і листи, як і французькі слова, власні назви англійською та французькою, як і назви страв, як і рекламні тексти у газеті, як і діалог Франсуа у лікарні щодо стану Марізи, яка потрапила в автокатастрофу. Необхідно зазначити, що велика кількість англіцизмів влучно вкрапляється автором у дискурс для надання важливості події, випуклості образу: “l'hospitalité spoken here”, “leur premier native”, “un nowhere c'est fait pour ça”, “il fait des textes pour Radio-Canada and all that stuff”, “des cornets magic”, “All work, no play ? C'est pas sérieux, François !”, “près de mon comptoir d'arborite gold-feather”.

Також, можна зазначити, що автор використовує усну квебекську форму французької мови, яка відрізняється своєрідною образною системою. Одна із її особливостей – використання лайливої лексики, яка пов'язана з релігійною сферою. Найживаніше слово Франсуа Галарно – це вигук *hostie*, який звучить скорочено *stie* [6], що означає просфору. Майже всі фрази Франсуа, включаючи останню фразу роману, закінчуються цим вигуком, який майже втрапив своє лайливе значення і вживається в якості емоційної приправи, акомпанементу в його монологів. Фінальний монолог роману, який промовляє Франсуа, на протилежність від усіх попередніх, – досить оптимістичний, в якому герой висловлює бажання жити, писати, бачити своїх рідних і друзів. Франсуа звертається до сонця, підкреслюючи, таким чином, зв'язок із своїм корінням (galarneau – soleil): “A demain vieille boule, salut Galarneau ! Stie” [4].

У фінальному монолозі Франсуа вживає слово *vécrire*, яке він утворив від модального дієслова *vouloir* у першій особі теперішнього часу індикативу *je veux* та інфінітива *écrire*: “Je sais bien que de deux choses l’une: ou tu vis, ou tu écris. Moi, je veux *vécrire*” [7, с. 154]. Також важливим для розуміння змін у характері героя, вживається, надруковане великими літерами, дієслово DOMINER, якому автор надає визначення: “Dominer: avoir une puissance absolue. fig. L’ambition domine dans mon coeur. Se trouver plus haut. Le chateau domine sur la plaine. Dominer sa colère. S’élever au-dessus de. La citadelle domine la ville; se dominer, se rendre maître de soi...” [7, с. 154].

Таким чином, можна зробити висновки, що фоностилістичне кодування тексту за допомогою: певних лінгвістичних засобів, які створюють певний портрет головного героя (улюблені слова героя, квебекські варіанти французької мови, англіцизми); за допомогою троп (*galarnau, roi du hot-dog, elle était comme des grandes actrices, l’amour avait toujours raison*) та синтаксичних засобів (складні синтаксичні конструкції з різними видами зв’язку у роздумах героя, а в розмові з іншими героями – небагатослівність, яка передається короткими фразами, але влучними за ситуацією, розмовні конструкції: *faut pas ambitionner sur l’ambition*); за допомогою морфології, вигадує нове слово (*vécrire*); за допомогою фонетичних явищ (підібрані слова за благозвучністю та ритмом, від двох до шести складів у ритмічній групі: *j’attendais que vienne l’inspiration; j’avais un sourire de premier communiant*); за допомогою ідеографічних засобів (листи, написані під нахилом, а також, слова, які мають певне значення за змістом, надруковані під нахилом або великими літерами (*vécrire, DOMINER*)); за допомогою самого змісту (теми, пов’язані з буденним життям і з високими намірами письменника впливати на життя своїми творами).

Отже, основні підходи для дослідження роману франкомовного квебекського письменника Жака Годбу “Привіт, Галарно”, висвітлені у статті, слугуватимуть подальшим дослідженням в області аналізу: засобів фоностилістичного кодування у романі з подальшим застосуванням результатів дослідження під час семінарських занять з фоностилістики з метою оралізації уривків тексту роману; концептуальної структури роману; лінгвістичних особливостей зображення реального та фантазійного, образу і місця у суспільстві героя-письменника в умовах соціально-політичних змін, впливу соціально-політичного життя на вживання лінгвістичних засобів, особливостей варіювання французької мови у Квебеку, доцільності вживання англіцизмів.

Література:

1. Léon P. R. Précis de phonostylistique / Pierre Robert Léon. – P.: Nathan, 1993. – 314 p.
2. Monpetit C. “Salut Galarnau!” 50 ans plus tard [Електронний ресурс] / Caroline Monpetit // Le Devoir. – 26 septembre 2017. – Режим доступу до статті: <http://www.ledevoir.com/lire/508883/salut-galarnau-50-ans-plus-tard>
3. Riffaterre M. Essais de stylistique structurale. Présentation et traductions de Daniel Delas. Nouvelle Bibliothèque scientifique dirigée par Fernand Braudel. / Michael Riffaterre. – P.: Flammarion, 1971. – 364 p.
4. Une journée dans la vie de Galarnau! [Електронний ресурс] / Une journée dans la vie de Galarnau! – Режим доступу до інтернет-ресурсу: <http://www.meteo.org/phenomen/galarnsun.htm#internet>
5. Warren J.-Ph. L’origine d’un nom. D’où vient l’expression «Révolution tranquille»? [Електронний ресурс] / Jean-Philippe Warren // HistoireEngagée.ca. – 14 septembre 2016. – Режим доступу до статті: <http://histoireengagee.ca/?p=5787>
6. Wictionnaire. Le dictionnaire libre. [Електронний ресурс] / Wictionnaire. – Режим доступу до словника: <https://fr.wiktionary.org/wiki/stie>

Джерела ілюстративного матеріалу:

7. Godbout J. Salut Galarnau! / Jacques Godbout. – P.: Editions du Seuil, 1967. – 155 p.